

EL PLA

Publicació del Pla de Mallorca

OCTUBRE 2021 | Núm. 12

DOSSIER

Economia social i solidària: una aposta al Pla de Mallorca

Cooperativisme, agroecologia, reciclatge, economia circular, economia de les cures... Aquests conceptes, valors de l'Economia Social i Solidària (ESS) que semblen estar de moda, fa temps que es tradueixen en experiències concretes al Pla de Mallorca. En aquest número ens apropam a alguns d'aquests projectes que posen la vida, les persones i el medi ambient al centre . Dossier a pàgs. 3 - 16.

Experiències que posen la vida al centre

Per posar cara i cor a iniciatives locals que caminen amb els principis de l'ESS parlem amb les cooperatives Art i Sons i Agrícola de Porreres, l'associació Varietats Locals i el projecte de turisme amb valor social afegit de Mater a Ariany i Sineu. Pàg. 7.

Catàleg d'economia local i social de del Pla

Mercat Social posa en marxa el procés de recollida d'informació, a través de Pla de Mallorca XXI, per a l'elaboració del Catàleg d'economia local i social dels municipis de la Mancomunitat del Pla. Pàg. 16.

"El Pla té un gran potencial de desenvolupament de projectes d'ESS"

Parlem amb Xesca Martí, vilafranquera i directora de la Fundació Deixalles, un exemple d'economia social, per parlar de les oportunitats d'aquest model econòmic a comunitats locals. Pàg. 13.

L'economia social: una altra economia possible per a un altre model econòmic

David Abril - Com l'ESS pot aportar a "la inajornable transició cap a un altre model de desenvolupament?" Pàg. 14.

Apunts del Pla: Corbs, cendres, banyes i donardes

Climent Picornell-. Una nova postal de la Mallorca interior. Pàg. 21.

ALGAIDA - ARIANY - COSTITX - LLORET DE VISTALEGRE - LLUBÍ - MARIA
DE LA SALUT - MONTUÏRI - PETRA - PORRERES - SANTA EUGÈNIA -
SANT JOAN - SENCELLES - SINEU - VILAFRANCA DE BONANY

PLA DE MALLORCA XXI

El Pla

Publicació periòdica
del Pla de Mallorca

Núm. 12- OCTUBRE
2021

Edita:

Associació Pla de Mallorca XXI

PLA DE MALLORCA XXI

info@plademallorcaxxi.com
www.plademallorcaxxi.com

Part de les informacions
recollides a El Pla són
generosament facilitades
pels següent mitjans de
comunicació local:

- Es Saig (Algaida)
- Titoieta Radio (Algaida)
- Fent carrerany (Maria)
- Bona Pau (Montuïri)
- Serra Mamerra (Pera)
- Llum d'oli (Porreres)
- Butlletí digital Porreres
- Mel i Sucre (Sant Joan)
- Sa Sella (Sencelles)
- Dínola (Sineu)
- Sa Plaça (Sa Pobla)

Redacció El Pla: Juanjo Suárez i
Maria Reyero

Aquest número ha estat
coordinat amb el suport de:

Consell assessor: Climent
Picornell i Jaume Garau

Col·laboradors a aquest número:
Jordi López (Mercat Social), David
Abril, Climent Picornell, Aina Socies
(Varietats Locals), Maria Esperança
Mora (Coop. Agrícola de Porreres),
Jaume Rosselló (Art i Sons), Bàrbara
Mestre i Maria Antònia Cantallops
(Mater)

Fotos: mitjans de comunicació
locals, xarxes socials dels
ajuntaments, cedides per les
persones entrevistades i
Mercat Social.

*El Pla és un diari informatiu
independent i plural que
defensa la llibertat d'expressió.
Les opinions expressades a les
seves pàgines no són assumides
necessàriament per la
publicació, sinó que pertanyen
als seus autors i autores, que en
són responsables.*

Editorial

Fa unes setmanes, Margalida Ramis posava el títol "Model de canvi" al seu article a l'Ara Balears. Era, deia, una estratègia per atreure l'atenció del lector, ja que, en cas d'haver-ho titulat "Canvi de model", ja ningú l'hauria llegit. Certament, tot i que el debat darrerament hagi agafat força, ja fa molt, massa, que xerram de canvi de model. Com a mostra, les reflexions de Joan Mayol i Antonio Machado sobre aquesta qüestió al seu llibre "Medi ambient, ecologia i turisme a les Illes Balears": "L'autèntic desafiament per al nostre futur consisteix a reconvertir el present model de turisme vacacional de masses, vulnerable i depenent, en un altre model que es pugui mantenir dinàmic, competitiu i rendible, i de manera que no suposi ocupacions territorials ni degradació ambiental afegida". Reflexions ben actuals que foren recollides a una obra publicada el 1992, en un moment en què es rebien 4,5 milions de passatgers. L'any 2020, en plena crisi sanitària, Son Sant Joan va registrar 6,1 milions de passatgers.

Si hem d'extreure alguna lectura positiva del precipici de la Covid és que, per superar els moments més durs, hem cercat la col·lectivitat. També és destacable que, fins i tot durant el més dur del confinament, molts dels negocis i empreses que varen continuar donant servei varen ser petits comerços o empreses locals, especialment les del sector primari. Això ens pot donar la base per a xerrar la importància de l'Economia Social i Solidària, que és xerrar, precisament, d'un model de canvi per al canvi de model amb una màxima ben marcada: posar la vida i les necessitats de les persones al centre. Per això són bàsiques condicions de treball dignes, facilitar la compatibilització de la jornada laboral amb la vida familiar i social, apostar per nous models de negoci, fomentar la producció i el consum local i la participació i transparència a l'empresa. Aquestes qualitats són les que tenen en comú iniciatives a àmbits tan diversos com l'agroecologia, el reciclatge, la mobilitat, la cultura, les cures o la banca.

"Molta gent petita, a llocs petits, fent coses petites, pot canviar el món", va dir Eduardo Galeano. Una afirmació que podríem aplicar a les iniciatives d'Economia Social i Solidària, tot i que accions basades en el respecte a les persones i el medi ambient són més aviat una cosa molt gran. I si aquesta cosa gran s'estén a un territori petit com és el Pla de Mallorca? Contribuir al desenvolupament local i sostenible lligat a les necessitats de la societat i del territori: què pot sortir malament?

Dossier

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

Una oportunitat per al desenvolupament local

Jordi López, president de Mercat Social Illes Balears

Il·lustració: Dinamía.

La pandèmia de la Covid-19 i les seves conseqüències sanitàries, econòmiques, laborals i socials ha posat de manifest de forma sobtada i contundent les debilitats del nostre model: monocultiu turístic, dependència de l'exterior, manca de producció industrial local, manca d'autoabastiment agroalimentari, serveis socio-sanitaris i de cura de persones manifestament millorables... També la necessitat d'aprofitar la reactivació post pandèmia per redreçar el nostre model econòmic fent-ho manco vulnerable i més resilient, en un context en el qual també hem de fer front al repte de l'emergència climàtica i les seves conseqüències sobre el model turístic de sol i platja.

La situació de dificultat actual ofereix l'oportunitat de repensar el nostre model, i en aquest procés és fonamental la implicació dels diferents agents socials i econòmics i també un major protagonisme econòmic de les entitats locals, les que millor coneixen les necessitats però també els recursos i les oportunitats del territori.

Les empreses i organitzacions de l'economia social i solidària (ESS) de Mallorca poden contribuir amb la seva experiència i les seves iniciatives al desenvolupament del teixit econòmic i social local i a una reactivació econòmica que situï les persones i l'entorn en el centre; i mostren que aquí i ara existeixen alternatives de producció i consum que

Fira de Mercat Social.

contribueixen a la diversificació econòmica i a la producció local, ara més necessàries que mai.

Però, a què ens referim en concret quan parlem d'economia social i solidària? I més enllà dels principis, quina és la seva contribució a un desenvolupament local i sostenible, lligat a les necessitats del territori i de la societat?

L'economia social i solidària engloba un ampli ventall d'empreses i d'entitats no lucratives amb activitat econòmica, amb fórmules jurídiques molt diverses, però amb principis d'actuació compartits que les diferencien d'altres operadors econòmics del mercat i que són inherents a la seva doble naturalesa econòmica i sociocomunitària.

Entre les fórmules jurídiques tenim: les cooperatives de treball, de consum, de serveis, agroalimentàries, les societats laborals, els centres especials d'ocupació d'iniciativa social, les empreses d'inserció, les associacions i fundacions amb activitat econòmica...

Quant als principis d'actuació, la llei 5/2011 d'economia social fa referència a la primacia de les persones i de la finalitat social sobre el capital, que es concreta en una gestió transparent, democràtica i participativa, a l'aplicació dels resultats obtinguts a l'objecte social, a la independència dels poders públics i promoció de la solidaritat interna i amb la societat: desenvolupament local, igualtat, ocupació estable i de qualitat, sostenibilitat ambiental....

A les Illes Balears, tot i que no tenim estadístiques precises, els informes del Consell Econòmic i Social estimen que el seu pes representa devers un 2% de les empreses. Però més enllà de la seva aportació quantitativa, les empreses i entitats d'ESS contribueixen al desenvolupament local i a la cohesió social i aporten aspectes de qualitat en la creació d'ocupació, tant en relació amb les oportunitats que s'ofereixen per a persones en situació o risc d'exclusió en empreses i iniciatives d'inserció social, com a la contribució a l'ocupació de qualitat i a la democràcia econòmica de les cooperatives de treball.

En el context actual en que la pandèmia ha palesat la necessitat de redreçar el nostre model econòmic, l'ESS pot contribuir a la diversificació econòmica i a la producció local potenciant nous filons d'ocupació en àmbits com l'agroecologia, la cura del territori i la sostenibilitat, els serveis cooperatius, l'economia de les cures, la indústria cultural...

L'ESS contribueix al desenvolupament local perquè les seves activitats econòmiques neixen per resoldre necessitats locals des de l'arrelament en el territori, perquè mobilitzen recursos locals i donen feina a persones del mateix territori, perquè els beneficis circulen pel mateix territori amb proveïdors locals i reinversió dels beneficis, perquè eviten externalitats negatives que repercuteixen en el territori en el qual desenvolupen la seva activitat, i molt especialment, perquè les iniciatives d'ESS no són exclusivament econòmiques, ja que també contribueixen a la generació de comunitat i ciutadania.

Aquesta és l'aposta que fa el Pacte per al foment de l'economia social i solidària i el desenvolupament local a Mallorca signat el passat estiu en plena pandèmia, per part de tots els grups polítics del Consell de Mallorca i Mercat Social. Aquest pacte s'ha materialitzat en el projecte ESS Local, a través dels seus tres eixos d'actuació:

- 1) Suport a les iniciatives i empreses de l'economia social i solidària i a les seves xarxes per tal de potenciar i afavorir la creació d'empreses d'economia social en l'àmbit local i per consolidar les empreses i iniciatives ja existents.
- 2) Reforç de la formació dirigida tant al mateix sector com a administracions locals i agents de promoció econòmica.
- 3) Sensibilització i visibilització del sector a través de la participació en fires i esdeveniments locals i de la difusió de les empreses i iniciatives d'ESS.

Des de Mercat Social aspirem a desenvolupar aquests tres eixos d'actuació amb més intensitat als municipis del Pla de Mallorca, una comarca tradicionalment oblidada; però plena d'oportunitats pels seus valors naturals, patrimonials, culturals i humans. És hora d'aprofitar aquestes oportunitats per avançar cap a una economia més local i diversificada, centrada en les necessitats del territori i de la societat. ●

Iniciatives d'Economia Local i Social al Pla de Mallorca

Agroecologia

Cooperativa agroalimentària

Entitat del Tercer Sector Social

Cooperativa de treball

Experiències

Cooperativa Agrícola de Porreres

Valors ESS: producte local i ecològic, cooperativisme, reciclatge.

La Cooperativa Agrícola de Porreres va néixer fa seixanta anys, amb l'objectiu de poder comercialitzar i exportar l'albercoc sec, producte estrella de l'agricultura de Porreres. De fet, el patrimoni que tenen és gràcies a l'apogeu de l'albercoc. Quan va començar el boom turístic, la mà d'obra va passar al sector del turisme, la qual cosa va provocar una baixada molt gran de la comercialització de l'albercoc sec, i es va començar a comercialitzar l'albercoc en fresc.

La cooperativa compta amb 198 socis i 122 socis col·laboradors, encara que qualsevol persona pot anar a comprar a la cooperativa. És una mostra d'economia social al sector agrícola des del Pla de Mallorca.

La seva gerent, Maria Esperança Mora, és filla i neta de pagesos i ens explica quins són els valors i principis de funcionament de la cooperativa. "Tenim moltes branques, la principal és la comercialització d'allò que produeixen els pagesos de Porreres i altres municipis propers", explica, "i a l'àrea de botiga tenim productes locals de la gent del poble".

Una altra de les seves línies de feina és un centre experimental de varietats locals. "Com a filla de pagès sempre havíem triat i guardat les llavors", recorda, "però això es va anar perdent i va haver-hi un moment que ja no en trobàvem". Per això varen decidir començar a col·laborar amb Apaema i Varietats Locals (també amb seu a Porreres).

"Donam informació i feim ressò sobre la importància de consumir producte local, explicam la cura i l'esforç que posen els nostres pagesos i pageses en oferir un bon producte", explica. També ressalta la importància del cooperativisme al seu sector i de promoure el reciclatge (la cooperativa va rebre un premi per ser la que més envasos agraris recicla).

Experiències

Cooperativa Arts i Sons PORRERES

Valors ESS: cooperativisme, cultura, treball digne.

Art i Sons és una cooperativa de treball social formada per professors dedicada a gestionar escoles de música que actualment gestiona les escoles de Porreres, Montuïri, Maria de la Salut i Costitx (també fora del Pla, a Deià, Valldemossa i Campos). "Sorgim de la necessitat de regular l'ensenyament musical de qualitat a diferents nuclis", expliquen a la seva plana web, "el nostre objectiu principal és transmetre l'amor per la música als nostres alumnes i oferir una formació musical que els permeti gaudir i disposar dels coneixements necessaris per entendre aquest art".

Parlam amb el seu gerent i soci treballador, Jaume Rosselló, perquè ens expliqui millor d'on surt la idea de montar una cooperativa de professors de música. "Fa ja 16 anys 4 professors de música de Porreres i Campos, cercant solucions per gestionar la nostra feina vàrem optar pel model cooperatiu, ja que donam més importància a la feina que feim i el servei que donam que als beneficis de l'empresa, no tenim la idea de guanyar per damunt dels treballadors", ens conta.

Diu que aquest model els ha funcionat molt bé: "com que el nostre objectiu principal és la feina amb dignitat, més enllà que el benefici econòmic, ens permet ser més competitius per presentar-mos a licitacions".

Sens dubte és un projecte que ha sabut sostenir-se al llarg del temps: segueixen treballant amb les mateixes escoles amb les que varen començar fa 16 anys, a més d'haver-se expandit a altres noves. "La nostra filosofia de treball és cercar la gratificació en l'ensenyament de la música", explica en Jaume, "i això ho transmetem, tenim un fort vincle tant amb els infants i mares i pares com amb la part més administrativa de les escoles i els Ajuntaments".

Experiències

Associació de Varietats Locals PORRERES

Valors ESS: sobirania alimentària, biodiversitat, producte local, cooperativisme.

L'Associació de Varietats Locals, amb seu a Porreres, treballa per a la recuperació de les varietats locals d'hortalissa, llegums, cereals i fruiters, així com dels coneixements pagesos que hi van associats.

Promou el foment de la producció i de la conservació de la biodiversitat cultivada, i la gestió col·lectiva de l'agrobiodiversitat com a patrimoni del poble.

N'Aina Socies, una de les seves treballadores, ens explica quins són els valors de l'economia social i solidària presents al treball de Varietats Locals: "els mateixos fins com a entitat ja hi estan molt lligats, perquè tenim valors basats en la promoció de l'economia circular", explica, "a un territori on el teixit social local està molt lligat a l'estructura agrària d'un tipus específic de pagesia, amb petits pagesos". Per aquesta dinàmica, el model agroecològic i de varietats locals encaixa molt bé.

Com altres iniciatives d'economia social i solidària el que es prioritza no és el benefici econòmic sinó social i ambiental: "la multiplicació de llavors tradicionals ara mateix econòmicament no és rendible, però era prioritari tornar a introduir varietats perdudes i que la societat els reproduís".

La feina que fan és important: "les llavors tradicionals i locals estan a l'abast de tothom, la nostra idea és que la gent aprengui a reproduir-les i que no depenguin d'empreses externes, potenciant la sobirania alimentària".

La manera d'organitzar-se es basa en l'assemblearisme i l'horitzontalitat: "els treballadors i treballadores cobram els mateixos sous i amb la junta tenim una dinàmica molt participativa", explica n'Aina.

Experiències

Mater Tourism ARIANY I SINEU

Valors ESS: inclusió, sostenibilitat ambiental, producte local.

Mater Tourism és un projecte de vacances amb valor social afegit impulsat per l'organització d'atenció i inclusió Mater Misericordiae. Consisteix en l'exercici d'un turisme rural i sostenible amb el qual gaudir de l'experiència del Slow Tourism. Els allotjaments turístics de Mater són tres, dos d'ells al Pla de Mallorca: l'hotel d'interior Mater Ariany i l'agroturisme Mater s'Hort, també a Ariany). Per altra banda, l'entitat compta amb un bar amb jardí al poble de Sineu, on es poden degustar diferents plats elaborats amb producte km. 0.

Parlam amb la directora general de l'entitat, Bàrbara Mestre, perquè ens expliqui perquè el seu projecte és una experiència d'economia social i solidària: "Mater, a través del seu Centre Especial d'Ocupació, compleix tots els valors de l'equitat, el treball digne, la sostenibilitat ambiental, la cooperació i el compromís amb l'entorn".

Especialment, amb els projectes de Mater a Sineu i Ariany, l'entitat promou el desenvolupament i la dinamització local a través de la utilització transversal dels recursos materials i humans propis del territori. "Els i les alumnes de Formació Dual de Cuina i de Neteja aprenen l'ofici des del primer dia mitjançant la pràctica diària a les instal·lacions dels establiments turístics de *Mater Tourism* i el bar amb jardí de Mater Sineu", explica Bàrbara, "mitjançant la contractació dels serveis i la compra dels productes de Mater, els i les clientes contribueixen, també, a la millora de la formació de les persones amb altres capacitats intel·lectuals. L'any passat, el nombre total d'alumnes de Formació Dual fou 27".

"Els establiments de l'entitat emergeixen com espais pioners a l'hora de promoure la cultura rural, donant-la a conèixer tant als habitants de l'illa, com als milers de turistes que ens visiten

cada any, i vinculant-la al valor afegit que suposa la inclusió social i laboral del col·lectiu de persones amb altres capacitats intel·lectuals", ens conta la seva directora, "en conseqüència, s'estableix un binomi producte de qualitat-responsabilitat social que és disruptiu i innovador".

L'entrevista

"Cal avançar cap a un model econòmic que posi a la vida i a les persones al centre"

Francesca Martí és vilafranquera i dirigeix la Fundació Deixalles des de 2010. Ferma defensora de l'economia social i solidària, participa al Tercer Sector Social, REAS Balears i Mercat Social. Per la seva àmplia visió dels temes d'inclusió social, sostenibilitat ambiental i transformació del model econòmic hem volgut parlar amb ella per aquest número d'EL PLA.

Quina és la tasca de Deixalles?

La Fundació Deixalles és una entitat social sense ànim de lucre que treballa per la inserció social i laboral de persones en situació de vulnerabilitat de les Illes Balears, intentant millorar la seva qualitat de vida mitjançant la realització d'activitats relacionades, principalment, amb la reutilització i amb la millora del medi ambient. Intentam fer una petita aportació perquè les nostres illes siguin més justes, solidàries i sostenibles.

Creus que Deixalles és un exemple d'economia social i solidària? Per què?

Diria que sí, que som una entitat d'economia social i solidària, almanco ja fa molts anys que en les nostres estratègies i decisions els principis de l'economia solidària estan presents.

Deixalles i les seves empreses d'inserció realitzam anualment l'auditoria social del que destacaria alguns punts amb exemples. Respecte a l'equitat de gènere, un 57% dels llocs de responsabilitat estan ocupats per dones. Pel que fa al treball digne, un 81% de les persones treballadores tenen contracte indefinit; tenim mesures de suport per conciliar el treball de cures i altres compromisos activistes i fomentam la formació de les persones treballadores. El 60% de les persones treballadores procedeixen de situacions de vulnerabilitat.

En termes de sostenibilitat ambiental, la nostra activitat bàsica és la de reutilització: en el 2020

hem recollit 3.693 tones de materials dels quals un 71% s'ha reutilitzat, i ha suposat una disminució d'emissions de CO₂ a l'atmosfera de 17.268 tones equivalent. Aplicam criteris de consum responsable en l'adquisició de productes. Som socis d'una cooperativa d'energia renovable sense ànim de lucre i tenim contractat el subministrament elèctric a totes les nostres seus.

Creim en la cooperació entre entitats. Som membres de 28 xarxes de transformació, el 81% de les nostres compres es realitza a entitats de REAS i Mercat Social. Estam compromesos amb el comerç just i a totes les nostres tendes tenim un espai de venda de productes de comerç just.

Operam amb finances ètiques, som socis d'un mitjà de comunicació transformador (El Salto), desenvolupam un projecte de sensibilització de compra pública dirigit a les administracions públiques i estam compromesos activament en la difusió del model d'empresa d'inserció i reserva de mercat.

Quins efectes socials heu notat arran de la pandèmia i com pensau que poden revertir-se?

La pandèmia ens ha evidenciat i posat a la vista alguns efectes que covaven. S'han disminuït dels ingressos econòmics a les unitats familiars, per pèrdua de feina o bé per pèrdua dels ingressos que tenien per activitats d'economia submergida. Això fa que aquestes persones no tinguin les necessitats bàsiques cobertes. S'ha agreujat la dificultat de l'accés a l'habitatge. Les persones que ja tenien dificultat per ocupar-se, ara encara ho tenen més difícil donat que el % atur s'ha incrementat, en especial els joves i les dones.

A les persones que hem atès a la Fundació hem detectat soledat, existència de bretxa digital, deteriorament de la salut o recaigudes en addiccions, entre molts altres problemes.

Des de Deixalles en el projecte d'itineraris prelaborals hem incorporat algunes activitats perquè les persones participants puguin superar aquestes dificultats. Malgrat la crisi i les dificultats econòmiques, mantenim el pagament de les beques per tal que les persones puguin tenir uns ingressos mínims. Hem posat en marxa l'aula digital per al maneig i ús del mòbil i l'ordinador. Oferim tallers formatius i de creixement personal per fomentar l'autoestima, la millora de la gestió de l'estrès, la motivació davant nous reptes i noves situacions, la cura de la salut, sexualitat i les relacions sanes.

Actualment la majoria de persones que atenem són dones, amb un perfil laboral sense formació, sense ingressos, amb càrregues familiars, i sense experiència o molt poca experiència laboral.

Es parla molt de diversificació econòmica i de transició de model econòmic. Pensau que és viable a una illa com Mallorca? Com fer-ho?

Pens que és imprescindible que treballem cap a una diversificació econòmica i transició del model. Hem de marcar un pla de ruta a curt, mitjà i llarg termini de reconversió cap a un model econòmic que tingui diversificació d'activitats, que posi a la vida i a les persones en el centre, de distribució més equitativa. Pens que les entitats d'economia social i solidària poden aportar molt a aquesta transformació.

Consider que no ho podem fer de cop i dràsticament. Però sí que hem d'anar fent experiències pilot. No puc deixar de mencionar les paraules d'Arcadi Oliveres: "Cal anar creant una nova economia al servei de les persones; una nova economia que dignifiqui el treball, s'allunyi del lucre, prioritzï les tasques de cura i vagi prenent formes autogestionades"

Un altre concepte de moda: economia circular. Què en pensau?

Uff. Un concepte incomplet per la transformació que necessitam. L'economia circular té una part bona que és la de l'aprofitament màxim dels materials, però no té en compte alguns aspectes que sí tenia en compte el concepte de desenvolupament sostenible, per això nosaltres diem que volem anar més enllà de l'economia circular: és important com treballen i les condicions que tenen les persones; és important no perdre el sentit comú i que els cercles siguin el més petits possible, hauríem d'incorporar al cercle el concepte de kmo o proximitat.

La lluita contra el canvi i climàtic i per la sostenibilitat ambiental pot ser una oportunitat per a la creació d'ocupació?

Per nosaltres l'emergència climàtica és la gran problemàtica global que marcarà la vida dels anys vinents. I sí, serà una font de transformació de llocs d'ocupació. Dic transformació perquè la lluita pel canvi

climàtic per la sostenibilitat ambiental generarà nous llocs de feina, però també en farà desaparèixer. D'aquí la gran necessitat de desenvolupar plans de formació per a persones treballadores i desocupades en els possibles nous llocs de feina.

Creus que el Pla de Mallorca pot tenir potencial per desenvolupar projectes d'economia social i solidària? Per què?

El Pla té un gran potencial de desenvolupament de projectes d'economia social i solidària. El fet d'haver estat una zona poc influenciada pel turisme, fa que, per una banda hi hagi coses que ja no s'han de canviar, i per altre és una zona on es poden desenvolupar projectes de desenvolupament rural que puguin ser transformadors i d'exemple per a altres zones.

Fins i tot pens que podria ser una cau d'experiències de cura de persones de manera transformadora, donat que té una població envellida considerable. ●

L'economia social: una altra economia possible per a un altre model econòmic

David Abril Hervás

Professor de sociologia de la UIB i membre de les fundacions Darder-Mascaró i el Mercat Social.

Amb la Covid-19 hem comprovat que jugar- s'ho tot a una sola carta com la del turisme és un risc econòmic (i social) massa alt per a qualsevol territori, com ho és voler tornar a la situació prèvia a la pandèmia a marxes forçades, tot generant episodis de saturació com hem vist aquest estiu. Aquesta aposta pel monocultiu turístic en les darreres dècades ha contribuït a alimentar alts nivells de pobresa, desigualtats i precarietat estructurals, mentre alhora importàvem constantment població i consumíem territori per alimentar la maquinària del creixement. Bé està que, si més no, es reconegui una realitat que es considerava gairebé una traïció quan era denunciada des de l'ecologisme mentre la gallina dels ous d'or funcionava.

Ara ja ningú no pot negar que cal un canvi de model econòmic, com es defensa des del Fòrum de la Societat Civil i diversos col·lectius socials, i que cal produir coses que serveixin, a més de proporcionar oci als altres: des d'aliments a tecnologia. En aquest context, un dels sectors que cal impulsar és el de l'economia social i solidària. Una economia que no sols no és cap utopia, sinó una realitat tangible

Il·lustració: Dinamía.

per a milers de treballadores i treballadors a les Illes Balears que d'ençà de fa dècades depenen de cooperatives, societats laborals, entitats del tercer sector social, i més recentment empreses d'inserció, entre altres iniciatives. Unes iniciatives que, per cert, varen ser molt més resilients davant l'anterior crisi i, a diferència d'altres, varen mantenir el gruix dels llocs de feina, en la seva majoria dignes i estables.

I és que com el feminisme -que amb la defensa la visibilització i el reconeixement dels treballs de cures, qüestiona la lògica sobre la qual es sustenta el capitalisme-, l'economia social no agrada als gurus de l'economia perquè posa en entredit la responsabilitat social de moltes grans empreses que allò «social», «solidari» o «sostenible» només ho empen a nivell de

màrqueting i rentada d'imatge. Però sobretot, allò que empenya de l'economia social és que malgrat les traves, funciona, essent portadora d'una racionalitat ben diferent a la de l'economia convencional: enfront a la fal·làcia de l'*homo oeconomicus*, que només cerca el benefici immediat i a costa del que sigui (com si això fos una qüestió natural, aliena a tota ètica o moral), l'economia social i solidària es fonamenta en el treball cooperatiu -o si voleu, en la democràcia econòmica- i en el respecte a les persones i els seus drets, en equilibri amb el medi ambient, i prioritza la producció i els intercanvis a nivell local, per tal de beneficiar la comunitat de referència i els seus habitants. De fet, si vos hi fixau, moltes d'aquestes iniciatives a nivell local són conegudes per integrar la promoció de les persones més vul-

nerables amb la defensa del medi ambient, com ha fet històricament la fundació Deixalles, que és una referència dins i fora de les Illes en la gestió i reutilització de residus.

A les Illes, el gruix de les entitats de l'economia social i solidària s'agrupen al voltant de l'associació Mercat Social, des de la Unió de Cooperatives (UCTAIB), a l'Associació de Productors d'Agricultura Ecològica, passant per empreses relativament noves com Som Energia o Ecotxe, la Xarxa d'Economia Social i Solidària REAS, Deixalles, les finances ètiques o la federació de comerç just de la federació de S'Altra Senalla. Una xarxa amb experiències molt diverses que van des d'una cooperativa d'ensenyament com el CIDE, a petites cooperatives de serveis com Bauma, que ofereix suport a multitud d'iniciatives socials perquè puguin ser viables, passant per moltíssims projectes recents, com el supermercat cooperatiu i ecològic TerraNostra, o la cooperativa d'habitatge cooperatiu per a persones majors KaNostra.

Experiències i voluntats allunyades d'allò que fins i tot a les escoles s'ensenya que ha de ser el model d'«emprenedor» (i aquí cit textualment un manual de 4rt d'ESO de l'editorial Santillana): «desenvolupar una actitud positiva cap als doblers», perquè «només així estarem parlant realment d'esperit emprenedor, de generar idees per engegar un

---

De veres creiem, amb el cop de realitat que ha suposat la pandèmia, que ens en sortirem de tot plegat amb més individualisme i neoliberalisme? Per què no apostar per emprendre socialment i col·lectivament?

---

negoci o, simplement, de buscar el benestar». Perquè no considerem models d'emprenedoria qualsevol dels exemples esmentats, sense anar més enfora? De veres creiem, amb el cop de realitat que ha suposat la pandèmia, que ens en sortirem de tot plegat amb més individualisme i neoliberalisme? Per què no apostar per emprendre socialment i col·lectivament?

Per acabar, i tot i el gran desconeixement de què és això de l'economia social, de com funciona i de com es pot fer, a casa nostra disposam d'una legislació que afavoreix la creació de microcooperatives, que és una de les modalitats d'iniciativa empresarial que més ha crescut en aquests temps d'incertesa baix el paraigües de l'economia social. La crisi que ens ha tocat viure, en aquest sentit, representa també una oportunitat per a la transformació de petits negocis i empreses en microcooperatives, una opció flexible que pot agrupar tant persones com entitats i

grups per cobrir necessitats i objectius compartits.

Si pensau que és difícil, que ja ens ve just amb el que tenim, la història serveix per recordar-nos com hem arribat fins aquí. I justament fa un segle, i enmig d'una altra gran crisi econòmica, va ser el moment àlgid del cooperativisme i el mutualisme promoguts des del moviment obrer, que el feren servir no sols com una alternativa pràctica i ètica al funcionament del capitalisme, sinó com un instrument per autoprotegir-se, per exemple, de l'especulació amb els aliments a càrrec del banquer Joan March i altres personatges d'aquells temps. Com ara s'especula amb els preus de l'electricitat, fent evident que calen altres models d'empresa, com les comunitats energètiques. Si llavors es varen poder crear botiques, caixes d'estalvis i manufactures, a partir d'una classe social que ho tenia tot en contra, per què no podem fer ara?

En la ja inajornable transició cap a un altre model de desenvolupament per a les nostres Illes, la diversificació passa també perquè l'economia social i solidària sigui reconeguda i promocionada pels poders públics en el marc d'una estratègia més ampla, i perquè moltes iniciatives de l'economia convencional que s'identifiquen amb els principis de la mateixa facin el bot i junts fem xarxa, poble a poble i barri a barri. ●

Mercat Social elabora catàleg de projectes d'Economia Local i Social al Pla de Mallorca

Redacció EL PLA. – Des de Mercat Social s'ha posat en marxa el procés de recollida d'informació, a través de l'associació Pla de Mallorca XXI, per a l'elaboració del Catàleg d'Economia Local i Social dels municipis de la Mancomunitat del Pla, previst en el projecte ESS Local que duen a terme amb el suport del Departament de Promoció Econòmica i Desenvolupament Local del Consell per desenvolupar el Pacte per al foment de l'economia social i solidària i el desenvolupament local signat el juliol de 2020.

En una primera fase s'ha recollit informació a través d'un formulari web sobre iniciatives de l'economia social i solidària (cooperatives de treball i agroalimentàries, agroecologia i entitats del Tercer Sector d'acció social), d'acord amb una primera relació d'iniciatives prèviament identificades.

En una segona fase s'ha recollit informació amb el mateix formulari sobre productors amb criteris de desenvolupament local (artesans amb carta d'artesà o mestre artesà i productes amb

Denominació d'Origen i Indicació Geogràfica Protegida).

El llistat de contactes del qual es disposava inicialment, s'ha ampliat contactant amb tots els Ajuntaments, la Direcció Insular de Comerç i Artesania del Consell de Mallorca, cooperatives agrícoles i gremis d'artesans, a més de nous contactes que facilitats per alguns enquestats. A partir d'aquests llistats s'ha contactat amb tots, via telefònica i per correu electrònic, explicant en què consisteix el Catàleg, els beneficis que els pot aportar de cara al reconeixement i difusió, i les instruccions per a omplir el formulari.

La resposta ha sigut positiva, amb 23 participants de la primera fase i 28 de la segona. A més, molts dels participants han agraït la iniciativa i esperen que els pugui ser d'utilitat. Una vegada finalitzat el treball de camp per a la recollida d'informació, actualment el catàleg es troba en procés d'elaboració, amb la previsió que es pugui publicar a mitjan octubre.

NOTÍCIES DEL PLA

Algaida

La ciutadania aposta per l'ampliació del mercat amb producte local i ecològic

Els veïnats i veïnades d'Algaida consideren que el Mercat Municipal d'Algaida s'hauria de fer més extens i ampliar-se amb més producte local, ecològic i obrir també un espai de mostra de segona mà.

Aquestes són algunes de les conclusions que s'abstreuen de l'enquesta llançada per la regidoria de Desenvolupament Local i Econòmic, Fires i Mercats, per tal de definir un nou model de mercat actualitzat i adaptat als nous temps.

L'enquesta realitzada ha tengut una participació de 319 persones les quals pensen que el mercat hauria d'ampliar la seva oferta i fer més extens el seu recorregut. D'aquesta manera, els usuaris demanen més producte local, ecològic, venda de productes i utensilis de segona mà i també una aposta per la mostra d'artesanía.

Ariany

Grans inversions per a afrontar els nous desafiaments

UH, 30/08/2021.- Ariany viu un any intens d'inversions i treballs que transformaran el poble, encara que conservant el seu caràcter. Molt importants han estat les inversions per a pal·liar els efectes de la pandèmia, que s'han concretat en línies d'ajuda per a impostos i que ha possibilitat un estalvi d'un 40 % en l'IBI, que s'ha ampliat fins al 50 per cent per a habitatges amb energies renovables, famílies nombroses o monoparentals. Les subvencions per a màscares i el suport al comerç local també han estat molt importants aquests últims mesos.

Costitx

Ruta arqueològica Sencelles - Costitx

El passat 4 de setembre va tenir lloc la jornada de portes obertes a Es Turassot, a la qual varen participar 60 persones, en dos grups separats. Els i les assistents varen gaudir d'un passeig comentat pel poblat i varen poder veure les feines de restauració arqueològica i de consolidació de murs que estem duent a terme aquest setembre.

Lloret de Vistalegre

Aposta pel patrimoni documental

L'Ajuntament de Lloret de Vistalegre obté la màxima puntuació de Mallorca per iniciar el pla d'actuació arxivística municipal 2021-2025

El Consell de Mallorca ha concedit, entre els 35 municipis illencs presentats a la convocatòria pública de subvencions per a l'organització d'arxius locals 2021, un import de 9.527,20€ a Lloret de Vistalegre donant-li el màxim suport econòmic

Llubí

Homenatge a víctimes del franquisme

El passat 26 de setembre va tenir lloc un homenatge a Antoni Alomar i Margalida Jaume, víctimes del franquisme. Varen participar Maria Antònia Oliver, presidenta de Memòria de Mallorca; Tolita Riera, néta de les víctimes i la batlessa de Llubí, Magdalena Perelló. Es va sembrar un arbre i es va descobrir una placa commemorativa. Seguidament va tenir lloc una conferència a càrrec de Margalida Capellà, professora de dret internacional de la UIB, amb el títol "De Llubí a l'ONU: cercant justícia per una desaparició de la Guerra Civil".

Maria de la Salut

Nominats al "Siurell Rosa"

L'Ajuntament de Maria de la Salut ha estat nominat al premi Siurell Rosa per l'organització del primer Orgull LGTBI+, amb el lema "Maria amb orgull", que oferia una àmplia varietat d'activitats enfocades en la visibilització de la realitat del col·lectiu i en l'educació en la diversitat sexual i de gènere.

El programa incorporava activitats tant per a nins i nines com per a persones adultes, durant dues setmanes des del dia 25 de juny. S'oferiren tallers de sensibilització, contacontes, projeccions de pel·lícules i diversos concerts.

L'associació Ben Amics atorga els premis Siurell Rosa i Dimoni Rosa des de l'any 1995.

Petra

Fira de Setembre

El passat dia 18 va tenir lloc la tradicional Fira de Setembre del municipi. L'origen de la fira estaria relacionat amb la de Manacor que se celebra l'endemà (el tercer diumenge de setembre des de finals del segle

XVIII), ja que els comerciants que anaven a vendre els seus productes a la fira manacorí, el dia anterior s'aturaven a Petra on aprofitaven l'estada per vendre. Ara s'ha convertit en una fira institucionalitzada que s'estableix als carrers de l'Hospital i des Sol i les places des de primera hora del matí del dissabte.

Montuïri

Presenten projecte de turisme sostenible a Grècia

Montuïri, i el Pla de Mallorca, presentaren el passat 23 de setembre un projecte de turisme sostenible en el "Seminari internacional a Thessaloniki (Grècia) – Millorar el turisme sostenible i l'atracció a petits pobles amb encant".

Des de l'Ajuntament i, en el conjunt de la Mancomunitat, s'està fent feina per potenciar un pla d'acció turístic baix el lema de la sostenibilitat, medi ambiental però també cultural, social...

A través del projecte Sustowns, s'ha participat en aquest seminari per tal d'intercanviar coneixements i bones pràctiques amb altres municipis que desenvolupen un pla similar.

Porreres

Cicle de formació per dinamitzar el petit comerç

Amb el títol de "Reptes i oportunitats per al comerç d'Algaida i Porreres", el cicle consta d'una xerrada presencial inicial i altres cinc en línia.

L'Ajuntament d'Algaida i el de Porreres van de la mà en una iniciativa que pretén dinamitzar i promocionar els comerços i les petites i mitjanes empreses dels dos municipis.

Amb aquest objectiu han llançat un cicle de xerrades adreçades als comerços i empreses dels dos municipis per tal que es puguin formar, crear sinèrgies i obrir portes a la col·laboració entre l'Associació de Comerç i Empresa d'Algaida, Pina i Randa i l'Associació de Comerciants i Empresaris de Porreres.

Sineu

Sa Quintana tornarà a acollir una Escola d'idiomes

L'Ajuntament de Sineu va aprovar un conveni de col·laboració amb l'empresa especialitzada Punt de Partida per a la implantació d'una escola d'idiomes al municipi. Donats els bons resultats, es continuarà els pròxims anys.

Amb l'objectiu de fomentar l'aprenentatge d'idiomes al municipi s'organitzen aquests cursos, que seran gestionats a un preu reduït de 38 euros mensuals dues classes a la setmana. Tots els alumnes que comencin el curs a l'octubre tindran un mes de curs gratis. La contractació del professorat i la gestió de les classes anirà a càrrec de Punt de Partida. Els

cursos estaran oberts a alumnes des dels 3 anys fins a adults de qualsevol edat i nivell. Les classes del curs 2021-22 començaran el proper 15 d'octubre i les inscripcions ja estan obertes al web de Punt de Partida.

Santa Eugènia

Pressupostos participatius 2022

“Si poguessis decidir en què gastar una part del pressupost de l'ajuntament, què milloraries al poble?”. Amb aquesta pregunta l'Ajuntament s'adreça als seus veïnats i veïnades a través de les xarxes socials, per conèixer les seves idees i propostes per invertir el pressupost participatiu d'aquest proper any. L'enquesta es pot fer online, l'enllaç es troba al perfil de Facebook de l'Ajuntament.

Sant Joan

Enquesta Jove

Des de l'Ajuntament, estan realitzant un estudi per conèixer la realitat del jove de Sant Joan.

És per aquest motiu, demanen la col·laboració del jovent del poble. “Per això vos fem arribar aquest qüestionari que ens facilitarà donar resposta, a les necessitats o demandes dels ciutadans i ciutadanes més joves del municipi. Es tracta doncs de contestar una sèrie de preguntes, amb la màxima sinceritat possible i enviar-nos les respostes per poder a treballar de forma conjunta aquest objectiu”, diuen a la seva plana web, a on es troba el link a l'enquesta.

Sencelles

La Unitat Bàsica de Salut de Biniali ja està oberta

Les persones que vulguin ser ateses allà, poden telefonar al Centre de Salut i demanar hora a Biniali. Per altra banda, el Servei d'Atenció Primària de Sencelles ja està normalitzat. Ara, a més de ser atès presencialment els veïns i veïnes també poden ser atesos telefònicament. Les persones que vulguin ser ateses allà, podeu telefonar al Centre de Salut i demanar hora a Biniali.

Vilafranca de Bonany

Ruta per la memòria democràtica vilafranquera

Els pròxims dissabte 2 i diumenge 3 d'octubre tindrà lloc un passeig històric per carrers i places de Vilafranca a partir del llibre de Jaume Sansó : Vilafranca (1931-1945). Aquesta activitat té lloc dins el procés “Dins el marc de les activitats VILAFRANCA. 400 ANYS VEIENT SORTIR EL SOL. CONTINUAM EL VIATGE DE LA HISTÒRIA.”

Corbs, cendres, banyes i donardes

Faig la passejada abans que la calor encalenteixi les foranes del petit poble. Una guarda de corbs se passeja per dins el rostoll després d'una bona ploguda d'estiu. Amb el cap van com a saludant envant i enrere amb les seves plomes ben lluentes. Se sent l'olor forta de la terra banyada. Cant la cançó: "Tirurit com plou / el vent se refresca / matarem el gall / torrarem sa cresta". Dos infants donen patatilles a tres cabretes que treuen la llengua pel filferro esperant el confit. Un diu a l'altre: "Me pareix que li agraden més els meus palitos!"

Pas per davant can Pep Masseno de qui conten que li pegà un atac de ronyons i tenia tant de mal que sortí al corral i se va jaure damunt sa banqueta de matar el porc. Quan va arribar el metge el trobà allà damunt i va dir: "Vaja! Aquest homo ja està preparat pes sacrifici!" Fins i tot el malalt va riure. A més ara la casa va capgirada, la nina se casa embarassada i a la família tot és plor i desconhort, quina desgràcia. El padrí vell en canvi no ho veu així, li comenta a la seva filla, la mare de la prenyada: "has de pensar que si una ovella va plena i la vens amb el menet dedins, val més; ho hauries de mirar així!"

A mitjan dematí toca anar al cementeri. Agaf l'urna amb les cendres de la meva sogra, encara calentes. L'hem de soterrar devora el seu homo. Les remen un poc i em venen

rampellades d'ella, fent les verdures sofregides, uns dels seus plats estrella, enviant-me on no hi plou, ella: generosa i geniüda, neguitosa per arribar d'hora a l'església i passar el rosari davant davant, seca però simpàtica a la seva manera... lluny del personatge en que s'havia convertit poc abans de morir xerrant sense sentit, cantant a totes hores cançons de l'antigor i de l'església i més aquests darrers dies abans de morir, ja ben retuda. Remen un poc més i surt la madona que feia coques a totes hores per regalar, surt la seva adoració pen Messi i el Barça, "els nostros"... Ei!! Me diuen... que l'hem d'entrar a la tomba.

Horabaixenc baix fins al cassino i convers amb en Pep Banyers que treu el discurs dels mallorquins desconfiats, de la gentada externa que s'ha assentat a la vila, dels moros que compren, no que lloguen, ara ja compren cases, i les cases de veïnat se devaluen pels nous inquilinos que han comprat, "ara tot està com aturat, molta gent no gasta ni surt mai del seu redol, si noltros haguéssim fet lo mateix estariem tapats de doblers". En Toni Muscler conta que el veïnat li ha eixerat tots els romequers i els hi ha tirat dins lo seu. "Sense dir ni una paraula, amb la pala del tractor els hi he duit tots davant el seu portell, hi podien començar un fogueró de matances! No crec que puguin entrar a ca seva!" Passàvem

revista a les diferents cases de pensament, ioga, meditació i altres coses similars que hi ha al municipi, per foravila. A una, de vegades, hi ha més de trenta cotxes, a una altra hi han posat tipis -aquelles tendes dels indis de Nord Amèrica-, a una altra hi han anat a mirar i els veuen a tots dins una sala amb parquet que estan com agenollats en silenci, a l'altre surten de nit i pareix que parlen amb el firmament... “Deuen adorar déus estranys!”, diu un que és llicenciat. “Ca barret! Tot entretén...” respon el sen Gori Magosta “l'església és buida i aquesta gent cerca na Maria per sa cuina. Ja ho val!”. Passa en Miquel Fibló i en veure'l el sen Mangosta conta: “en Miquel i la seva dona ja eren majorets i se varen separar. Un dia la seva exdona el cridà per si volia dur al seu company actual a l'hospital, que no tenia ningú i no estava bé. Ell, en Miquel, que encara se sent

ferit li respon: “Jo, ses banyes les puc dur, ara, es bou sencer no, de cap manera!”. Me'n vaig cap al turó quan en Toni Siba li diu a n'en Miquel Lau: “La llavor de ceba és petitíssima!”...

Arrib a ca nostra i sent parlar en francès. Tenc uns nous veïnats que són belgues i al terrat on n'Antònia Bardosa, al cel sia, hi pujava només per estendre o donar menjar als coloms ara hi han construït un solàrium amb sofàs i butaques, hamaques i una dutxa sofisticada i tot lo dia són allà dalt amb un tassó a la mà i untant-se de crema sempre seguit.

Les donardes han espigat per la part que dona al puig de Bonany amb els seus braços plens de poms de flors. Fan de contrapunt al paisatge de l'estiu del Pla de Mallorca.

Tallers d'Economia Social i Solidària al Pla de Mallorca

Durant el mes d'octubre Mercat Social ofereix alguns tallers sobre diferents aspectes de l'economia social i el desenvolupament local al Pla de Mallorca.

Emprenedoria col·lectiva i cooperativisme

Les cooperatives resulten una fórmula jurídica molt vàlida per emprendre nous projectes. Amb els diferents tipus de cooperativa es pot donar resposta a necessitats d'ocupació, accés a serveis comunitaris, educació, habitatge, etc. Amb tot és una fórmula relativament poc coneguda. L'objectiu d'aquesta formació és donar a conèixer les cooperatives, el seu procés de constitució i el seu potencial transformador en un context de múltiples crisis com l'actual.

01/10/2021
10 - 14 h

Casal Pere Capellà
Algaida

Compra pública responsable

07/10/2021
10 - 14 h

Sala de plens de la
Mancomunitat
Petra

Hem entrat en un nou paradigma en la contractació pública. Entendre els contractes reservats i els aspectes socials i ambientals com a criteris d'adjudicació i condicions d'execució dels contractes és essencial per promoure el desenvolupament local. La formació es completa amb altres aspectes socials a considerar, opcions tècniques i procedimentals i donar a conèixer recursos i normativa relacionada.

Com promoure l'economia dels ecosistemes locals amb els recursos que tenim?

La cultura de la intercooperació genera nous imaginaris, més enllà del mite de l'emprenedoria individual, que animen a avançar cap a una economia viva, arrelada en el territori, inclusiva i que genera solucions als reptes ecosocials locals i globals. Intercooperar és posar en relació els recursos amb què comptam, les necessitats existents i els diferents agents d'un territori per generar noves estructures dins el teixit social i empresarial del municipi. L'experiència i la innovació es donen la mà per trobar noves solucions amb mirada social i ambiental als problemes comuns.

08/10/2021
10 - 14 h

Casal Pere Capellà
Algaida

MITJANS LOCALS

Al Pla de Mallorca existeixen publicacions de caràcter local i periodicitat variable que tracten l'actualitat dels diferents municipis.

Clicant al seu logo podeu anar a les seves webs o xarxes socials.

Posa't en contacte amb nosaltres si vols afegir el teu mitjà a aquesta secció.

essaig.cat

Algaida, Pina i Randa

Algaida

Porreres

Porreres

Maria de la Salut

Sencelles

Sant Joan

Sineu

SERRA MAMERRA

Petra

Sa Pobla

Montuïri